UN NOU STUDIU MONOGRAFIC SEMNAT CONSTANTIN-TUFAN STAN:
LIVIU TEMPEA – PIANISTUL COMPOZITOR
Recenzie

Prof. univ. dr. ELENA CHIRCEV
Academia de Muzică „Gheorghe Dima" Cluj-Napoca

Elena CHIRCEV, muzicolog-bizantinolog, publicist, profesor universitar la Facultatea Teoretică a Academiei de Muzică „Gheorghe Dima", Cluj-Napoca, Departamentul de Muzicologie și Pedagogie muzicală. Doctor în Muzicologie din 1998, cu o teză în domeniul muzicii bizantine. Participări la simpozioane naționale și internaționale. Numeroase studii și articole publicate în reviste de specialitate. Volume publicate: *Muzica românească de tradiție bizantină între neume și portativ*, vol. I, II (2002, ed. a doua, 2013), *Amprente românești în muzica bizantină* (2013), *Mărturii și dialoguri despre muzica bizantină* (2013). Redactor la Radio „Renașterea" (1999-2013), colaborator permanent al Revistei „Renașterea" (din 2004), redactor-șef al revistei „Intermezzo" (2008-2009) și al revistei bilingve „Lucrări de Muzicologie" / „Musicology Papers" (din 2009).

Constantin-Tufan Stan, *Liviu Tempea – pianistul compozitor*
Editura Eurostampa, Timișoara, 2015, 250 p.
Coperta 1

Au trecut mai bine de opt decenii de când, sub influența profundelor emoții trăite la concertul susținut la București, în anul 1932, de Corul „Ion Vidu", dirijat de Filaret Barbu, Ion Dimitrescu se întreba retoric într-un articol: „Cine va însemna odată, în slovă cucernică, recunoștința pe care o datorează Banatului renașterea noastră religioasă, culturală, națională? Cine va scrie istoria avânturilor născute la Chizătău și la Oravița, la Caransebeș și la Lugoj?"[1]

Fără îndoială, de mai bine de un deceniu, muzicologul Constantin-Tufan Stan a răspuns cu prisosință acestei întrebări prin edițiile îngrijite, volumele și studiile dedicate muzicienilor și vieții culturale a Banatului, aducând în atenția contemporanilor evenimente, instituții sau personalități al căror nume a fost, uneori, pe nedrept uitat. Începând cu 2003, în fiecare an, cel puțin o carte care poartă semnătura distinsului profesor de la Lugoj – fie ea monografie ori doar o filadă – completează un capitol al istoriei muzicii bănățene (în perioada menționată a publicat 12 volume de autor, alte două în calitate de coautor și peste 100 de studii). În toamna acestui an, Constantin-Tufan Stan a încheiat ceea ce el însuși numește „o pasionantă aventură muzicologică" (p. 13), reconstituind biografia și conturând profilului artistic al lui Liviu Tempea (1870-1946) – de la a cărui naștere s-au împlinit recent 145 de ani – muzician originar din Lugoj și unul dintre membrii primului corp profesoral al Conservatorului clujean.

Asemenea altor cadre didactice ale instituției ardelene înființată imediat după Marea Unire[2], profesorul de pian auxiliar al studenților din primele generații a trecut treptat în umbra fondatorului învățământului superior muzical, Gheorghe Dima și, așa cum observă scriitorul Simion Dănilă (care semnează prefața cărții), „afară de câțiva muzicologi și câteva rubedenii, cine-și mai aduce aminte astăzi de Liviu Tempea?" (p. 9). Intuind parcă această legitimă întrebare, autorul sintetizează în primele fraze ale cărții sale principalele atribute ale personalității care urmează a ni se înfățișa în cuprinsul volumului: „Unul din primii muzicieni profesioniști bănățeni, Liviu Tempea, pianist-concertist reputat în epocă, înzestrat, deopotrivă, cu remarcabile disponibilități componistice […] a fost un important animator al vieții muzicale bănățene și transilvănene la începutul secolului XX, impunând valorile muzicii culte în cele mai diverse medii socio-culturale" (p. 13).

Cele nouă secțiuni ale biografiei condensează o informație bogată, culeasă de autor din arhive publice și particulare cu răbdarea și perseverența care îl caracterizează și pe care le-am constatat și în celelalte lucrări ale sale. Sunt cercetate și dezvăluite, rând pe rând, date despre familie și apropiații acesteia, profesorii de

[1] Ion Dimitrescu, apud. Constantin-Tufan Stan, *Vocația muzicală a orașului Lugoj. Monografie*, Teză de doctorat, Academia de Muzică "Gheorghe Dima", Cluj-Napoca, 2008, p. 18.

[2] Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

la Lugoj și Viena, studiile de medicină din capitala austriacă, activitățile artistice și culturale la care a participat tânărul Tempea, personalitățile cu care a intrat în contact în timpul peregrinărilor sale la București, Iași, Dumbrăveni, Sibiu și, în cele din urmă, la Cluj, dar și amprenta pe care și-a pus-o asupra oamenilor și locurilor acestea. Cu aceeași atenție pentru fiecare detaliu biografic sunt relatate aspecte din activitatea sa didactică și concertistică (îndeosebi, de pianist-acompaniator), întâlnirile cu muzicieni și oameni de cultură, experiența dirijorală sau cea de medic militar decorat de regele Ferdinand I, pentru merite pe frontul Primului Război Mondial. Momente importante ale prezențelor sale artistice sunt reconstituite pe baza documentelor de epocă, a informațiilor din presă, a corespondenței private, a evocărilor efectuate de cei care l-au cunoscut. Numeroase citate ne ajută să retrăim emulația unor evenimente unice, de exemplu: participarea lui Tempea, în calitatea de pianist-acompaniator la concertul inaugural al Conservatorului clujean, la 28 martie 1920 (p. 62).

Un capitol aparte este rezervat creației lui Liviu Tempea, care a fost autodidact în domeniul compoziției muzicale și a abordat, cu precădere, genurile miniaturale. Piesele pentru pian, liedurile, corurile sale laice și religioase – creații inspirate din melodica dansurilor populare bănățene, de versurile lui Octavian Goga, Mihai Eminescu, Ștefan Octavian Iosif, Ion Popovici-Bănățeanu sau de melodiile cântărilor de strană notate de Dimitrie Cunțanu – au rămas în manuscris, în cea mai mare parte. *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur* pentru cor mixt *a cappella*, tipărită la Cluj, în 1933 și apreciată pentru valorificarea cântării ardelene de strană, pentru „meșteșugul contrapunctic" și „calitatea armonizărilor" este considerată de C.–T. Stan „capodopera" lui L. Tempea (p. 71); a primit referințe favorabile includerii în cadrul slujbelor religioase de la compozitorii G. Stephănescu și C. Dimitrescu, contrasemnate de George Enescu.

În demersul său atotcuprinzător, C.-T. Stan ne dezvăluie încă o latură a personalității lui L. Tempea: aceea de cronicar muzical. Participant nelipsit de la manifestările muzicale ale Clujului interbelic, pianistul-compozitor a consemnat în paginile diverselor publicații momente ale vieții culturale ale urbei de pe Someș și a descris evenimente cu încărcătură emoțională deosebită, cum a fost prima reprezentație a Operei Române din Cluj, apreciată de Tempea ca „un succes plin, de cel mai bun augur pentru viitor… o adevărată sărbătoare culturală" (p. 80).

Muzicolog pasionat de istorie, cercetător care valorifică sursele de documentare până la epuizare și are talentul de a corobora date din cele mai diverse surse pentru a contura o imagine cât mai veridică a personalității sau evenimentului evocat, Constantin-Tufan Stan aduce și în acest volum numeroase informații inedite. Textul de autor este completat cu o consistentă *Addenda* (pp. 91-174) care include texte semnate de L. Tempea sau care îi sunt dedicate, de o

iconografie la fel de substanțială – cu imagini de o calitate remarcabilă (p. 174-237) – și de un arbore genealogic al familiei Tempea. Originară din Brașov, aceasta are ascendenți cunoscuți până la sfârșitul secolului al XVII-lea, incluzând cinci generații succesive de preoți și protopopi care au purtat numele de Radu Tempea, au slujit la Biserica „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului și au avut contribuții deosebite la susținerea culturii, limbii române și muzicii bisericești autohtone. Arborele genealogic întocmit de C.-T. Stan reconstituie și generația actuală a familiei; studiindu-l, constatăm că familia Tempea include încă descendenți cu ocupații și activități meritorii care se încadrează în domeniul culturii și artelor. Lăsăm cititorului plăcerea de a descoperi importanța acestei familii și numeroasele legături pe care le-a avut de-a lungul timpului cu personalități ale culturii noastre, mai ales că, odată deschisă, cartea te captivează și îți solicită atenția până la parcurgerea ultimei file.

La fel de atractiv ca și textul propriu-zis, aparatul critic este deosebit de consistent; notele de subsol aduc nenumărate date și lămuriri suplimentare, alcătuind un text paralel, care trădează aceeași preocupare a autorului pentru documentare până la saturație. Pentru cercetătorul grăbit, cartea oferă în final și un indice de nume, riguros întocmit și foarte folositor.

Concluzionând, putem spune că volumul care evocă personalitatea aproape uitată a lui Liviu Tempea, semnat de muzicologul dr. Constantin-Tufan Stan, este o lectură captivantă și instructivă, care oferă numeroase deschideri spre teme de cercetare a muzicii românești. Totodată, cartea ne convinge, o dată în plus, că temelia actualei Academii de Muzică din Cluj-Napoca a fost clădită de muzicieni talentați, de personalități care au adus în noua instituție rigoarea germană a școlilor în care studiaseră, asigurând astfel evoluția ascendentă binecunoscută a învățământului muzical de nivel universitar din centrul Transilvaniei. Viața și activitatea lui Liviu Tempea sunt un argument în acest sens.